הרב מיכאל שלמה אבישיד
רב קהילת חב"ד ליובאוויטש המרכזית
רמת בית שמש א'
ראש כולל להוראה ומרבני 'מכון הלכה חב"ד'

Rabbi Michael Shlomo Avishid
Rabbi of Central Chabad Community
Ramat Bet Shemesh A
Rosh Kolel of Beitar Elit

ב"ה, בית שמש. כ"ג ניסן תשע"ז

בדין שמיעת מוזיקה מוקלטת (שירי קודש) בתקופת העומר

לפני שנברר מה שכתבו פוסקי זמנינו והדור הקודם על מוזיקה מוקלטת בתקופת העומר והמנהג הנפוץ, ננסה לברר הנראה יוצא מדברי הש"ס, ראשונים ופוסקים (שו"ע ונו"כ) בנידון. ראשית יש לחקור האם בכלל מותרת המוזיקה בימי השנה, או שאסור מדין אבילות המקדש הנהוג מעת החורבן (ולאו דוקא בבין המצרים) לכמה ענינים (עיין בזה גמ' ב"ב ס,ב; רמב"ם הל' תעניות ה, יב ואילך ושו"ע או"ח סי' תקס).

דהנה איתא במשנה (סוף מסכת סוטה מח,א), שמזמן ביטול הסנהדרין בטל השיר מבית המשתאות (נחלקו אם הכוונה מזמן שעזבו המקדש מרצונם ע"מ לא לאפשר לכל בתי הדין של 23 לדון דיני נפשות דהא בהא תליא, או מאוחר יותר מזמן ביטול הסנהדרין כליל, כידוע שעשרה גלויות גלתה הסנהדרין והמקום האחרון בטבריה (עיין מסכת ע"ז ח,ב; ר"ה לא; רמב"ם הל' סנהדרין יד,יב)). ומובא במשנה הוכחה מנבואת החורבן (ישעיה כד,ט) "בשיר לא ישתו יין וגו'" (הוכחת הפסוק מבוארת בגמ' בצירוף פסוק ממגילת איכה ה,יד ע"ש). בגמרא שם אומר רב הונא דזמרא דנגדי ודבקרי שרי ודגרדאי אסיר. פירושו, שהשיר ששרים מושכי הספינות והחורשים (עבודות עם מאמץ רב, עי' עץ יוסף שם) על מנת לזרז את עצמם - מותר, אבל השיר של האורגים אסור (עבודה קלה), כי שרים רק להנאה. ואיתא בגמ' גיטין ז,א, ששאלו את האמורא מר עוקבא מנין שאסור לשמוע זמרא (שיר), ומשיב מפסוק מהושע ט,א "אל תשמח ישראל אל גיל בעמים וגו'", והגמ' מקשה למה לא הביא הפסוק מישעי' שהביא התנא (במשנה סוטה הנ"ל), ומשיבה הגמרא שבלי הפסוק מהושע שהביא מר עוקבא, היתה הוה אמינא שהאיסור בכלי שיר בלבד (זמרא דמנא), אבל שירה בפה מותר (זמרא דפומא), קמ"ל שגם דפומא אסור.

על סוגיות אלו אפשר להאריך מאוד בדברי הראשונים ולדייק מהם הרבה דרכים בהגדרת האיסור, אבל אסתפק בג' דעות עיקריות שנקטו הפוסקים כדלקמן.

א) שיטת הרמב"ם בהל' תעניות פ"ה,יד, שבכלי זמר אסור השירה בכל מצב ולאו דוקא בבתי משתאות, אבל שירה בפה אסורה רק בבתי משתאות. אבל שירי שבח לה' בפה, גם בזמן שתיית יין מותרת. וכן איתא ברי"ף בגמ' ברכות כא. וכן בשמחה של מצוה מותר, כגון לכבוד חתן וכלה (להעיר בזה מדברי הפוסקים בסי' שלח וד"ל) וכן פסק המחבר בסי' תקס ס"ג.

ב) שיטת הרמב"ם בשו"ת שלו החמיר עוד יותר ואסר שירה בפה גם שלא בבתי משתאות וכן נקט הב"ח (ממשמעות הגמ' מדברי רב הונא "דגרדאי").

ג) רש"י ותוס' בגיטין שם סוברים, דהן כלי זמר והן שירה בפה אסורים רק בבתי משתאות, אבל בכלל מותר כלי זמר. ומה שמשמע מסוטה ומתלמוד הירושלמי לאיסור, היינו דוקא במי שרגיל בכך (כי מתענג ביותר משירים עיין תוס' שם). וכן התירו לצורך מצוה כגון חתן וכלה. וכן **פסק הרמ"א שם.** (ולכן הקשה הפמ"ג למה מקילין לאכול (במסעדות) עם כלי זמר (כגון בימינו עם פסנתר או כינור), אבל העירו הפוסקים מהגהות הרמ"א ברייש גיטין (הגהה ראשונה במרדכי שם פרק קמא) שהאיסור הוא דוקא בבתי משתאות כגון בית מרזח, משא"כ במקום שגם אוכלים שמותר לשמוע כלי זמר).

דהיינו, שלשיטת האשכנזים היוצאים ביד רמ"א (וכן חסידי חב"ד), אין מניעה לשמוע כלי זמר במשך השנה (שירי קודש, עי' בדברי הלבוש בסי' תקס על שירי הגויים ואכ"מ). בפרט שבימינו ע"פ רוב נשמעת להפיג מתח בנהיגה ובנקיונות הבית (כימי שישי), ולהוציא דכאון הידוע בדור הזה במיוחד (עי' הל' ברמב"ם "לשמוח בהם" וד"ל). (יש פוסקי אשכנז שפסקו כשיטת הב"י, עי' לדוגמא שו"ת אג"מ ח"א שאלה קסו, כי רצה לפרש בדברי רש"י ותוס' כשיטת הרמב"ם ביד החזקה, אבל קשה מאוד להעמיס זאת בדעתם, ובפרט שהבינו הלחם חמודות והרמ"א את רש"י ותוס' כדברינו לקולא דלא כרמב"ם. ופוק חזי מאי עמא דבר. ולכן הרבה מפוסקי ספרד מקילין היום כפי שהאריך הרב עובדיה יוסף ז"ל ביחוה דעת ח"ו לד, בצירוף שיטת החלקת יעקב ח"א,סב, שהפוסקים שאסרו - אסרו בכלי זמר ממש ולא בטייפ או רדיו ואינו בכלל הגזירה).

ועתה נברר מה אסור בענין שמחה בימי ספירת העומר, ואין לדמותו כלל לתקופת בין המצרים, וחשוב להתמקד בקצרה בדברי השו"ע ונו"כ ובדברי אדה"ז בסי' תצ"ג (ישנם חומרות שהובאו בלקט יושר מהנהגת רבו בעל תרומת הדשן ועוד, חומרת שמקורם עד הגאונים, אבל לא הובאו בטור ובית יוסף שו"ע ונו"כ ואכ"מ).

תספורת ונשואין אסור (בזה חמור אפילו מאבילות שלושים למי שלא קיים פו"ר), (שהחיינו לא הוזכר בשו"ע, אבל כך מנהג חב"ד שלא מברכים מלבד פסח וחול המועד ושבתות ול"ג בעומר). **אבל מותר לעשות וואָרט** (חגיגה לסגירת השידוך ולהעיר מאדה"ז בסי' תמד) **או אירוסין, שמא יקדמנו אחר. וכן סעודת מריעות** (כגון כמה ידידים שאוכלים יחד במסעדה). **ולענין ריקודין ומחולות משמע מהמג"א** (וכן נראה ברור מהמחצית השקל וכן דעת הא"ר והכף החיים), **שרק רקודין של רשות אסור, אבל רקודין ומחולות של מצוה מותר** (וזה נותן פתח יפה לבר מצוה הכנסת ס"ת ועוד). **אבל כל בר בי רב דחד יומא מבחין שאדה"ז החמיר בזה, אחרי שעסק בסעודה של הקידושין כתב בזה"ל "אבל לא יעשו ריקודין ומחולות ואין צריך לומר שלא**

הרב מיכאל שלמה אבישיד
רב קהילת חב"ד ליובאוויטש המרכזית
רמת בית שמש א'
ראש כולל להוראה ומרבני 'מכון הלכה חב"ד'

Rabbi Michael Shlomo Avishid
Rabbi of Central Chabad Community
Ramat Bet Shemesh A
Rosh Kolel of Beitar Elit

יעשו ריקודין ומחולות של רשות, אבל מותר לעשות סעודות הרשות, כגון שמחת מריעות בלא רקודין ומחולות ושמחות יתירות" עכ"ל. דהיינו, ששיטת רבינו היא שאין היתר לעשות ריקודין גם אם זה ריקודין של מצוה (ויש ליישב מנהג העולם להקל בהכנסת ס"ת בספירת העומר וכן בר מצוה בשמחה מאופקת, מנהג הקיים גם אצל רבני חב"ד, כפי ששמעתי לפני שנים רבות מפי הגאון הרב יצחק יהודה ירוסלבסקי שי' מזכיר בית דין רבני חב"ד. כי שמחת אירוסין, היא שמחה טבעית שהיו שמחים בה בלי בקשת חז"ל, משא"כ בר מצוה או הכנסת ס"ת, השמחה כולה לשמה. אבל אין ליישב עם שיטת המג"א ומחצית השקל וא"ר כי בזה אדה"ז מחמיר כנ"ל). (ע"פ השמועה דברי הרבי נשיא דורנו בשיחת כ' אייר תנש"א הם בנוגע להכנסת ס"ת ביום ל"ג בעומר).

אמנם מהמשך לשונו הזהב של אדה"ז, נראה ברור שלא כל שמחה אסורה בין פסח לעצרת ולכן התיר לעשות "שמחת" מריעות, אבל לא שמחות יתירות. דהיינו שניתן להקל בשמחה מאופקת אבל לא בשמחה קיצונית. ובמציאות שמחת מריעות יכולה להיות חוויה גדולה יותר מלשמוע קלטת מוזיקה ברכב או בבית בעת הנקיונות של יום ששי, או בעת שסופר סת"ם או להבדיל מתכנת מחשבים עובדים שעות רבות, וזה מזרזם לשמור עירנות אבל אינו חויה אפילו כשמחת מריעות המותרת.

כידוע דעת האוסרים מוזיקה בספירת העומר הם רבים (ומהם האג"מ כנ"ל, המנחת יצחק, השבט הלוי, הציץ אליעזר ועוד) וכל גדולי ישראל שישבו על מדוכה זו והחמירו מנמקים זאת בשתי פנים: **א)** היות ובקושי (לדעתם) ניתן להתיר שמיעת קלטות במשך השנה, לכן ודאי לדעתם לפחות צריכים להודות (למחמירים כל השנה) בתקופת ספירת העומר (עי' אג"מ שם לקראת הסוף והרבה מפוסקי הדור הקודם אחזו בסברא זאת לנמק איסור ספירת העומר, דהיינו שמלבד אבילות של החורבן מתווסף אבילות מיתת תלמידי ר"ע). **ב)** מתבססים על דברי הערוך השולחן בריש ס' תצג על איסור הריקודין ומחולות בסעודת השידוכים כתב שכ"ש שאסור להשמיע בסעודה זו כלי זמר.

ולולי דמסתפינא הייתי אומר נגד טענה הא', שכדאי הרמ"א לסמוך עליו בשופי בהיתר כלי זמר במשך השנה, בפרט שבימינו עסקינן רק בדבר מוקלט שאומנם משמח, אבל אינו דומה לאוירה של תזמורת (ע"ד טענת החלקת יעקב הנ"ל) ובאמצע נהיגה או עבודות זה משחרר קצת לחץ ודיכאון ותו לא. ובפרט לדברי הרבי נשיא דורנו שעידן "אז ימלא שחוק פינו" (עי' ברכות לא וסוף סי' תקס) כבר הגיע (יו"ד אלול תנש"א ועוד). ולכן **לפי ההגדרה המדוייקת של אדה"ז "שמחות יתירות", איני רואה כל איסור ממשי בתקופת ספירת העומר, כי שמחה לא קיצונית מותרת כשמחת מריעות.**

ולענין טענה הב', **ברור שבעת שמחה של "וואָרט", בעת הסעודה צודק הערוך השולחן שתזמורת לא גרע מריקודין ומחולות האסורים, כי בפשטות הופך זאת לשמחה קיצונית ("שמחות יתירות"), משא"כ קלטת מוזיקה על מנת לזרז קצת עבודה או לעבור פקק בקצת יותר שלווה וכו' וכו'. אמנם אחרי כל זאת א"א להכחיש כלל את מנהג העולם.** וגם אם לדעתי אינו מבוסס כ"כ, עדיין הוא מנהג בעם ישראל, וידועים דבריו החמורים על כח של מנהג בשו"ת חת"ס יו"ד קז (עיין ראשית דברי המנח"י ח"א סי' קיא), לכן **לדעתי אין להקל לשים מוזיקה להנאה בלבד** (אף שלכאורה היא לא שמחה יתירה אבל כאמור כך המנהג), **אבל סופרי סת"ם העושים שעות מרובות בכתיבה וכן בנסיעה ברכב בפקק או בעת עייפות או בעבודות הבית בפרט לעת ערב או מתכנת מחשבים** (בצינעה באוזן שלא ישמע מחוץ לבית), **וכן חולים המרותקים למיטה וכן מורה למוזיקה ותלמיד החוזר על השיעור - כל הנ"ל אינם למטרת שמחה ממש, אלא ללמד או ללמוד** (עיין א"א ס' תקנא סק"י), **או לזרז את עצמו בעבודה, או להפיג קצת מתח - ניתן להקל לענ"ד.** ועיין מעין זה בשו"ת להורות נתן ח"ד סי' מו. (כמובן אני עוסק גם בניגונים שמחים כי ניגוני מרירות בלאו הכי מותרים להרבה דעות גם בכלי תזמורת מוקלטים, ע"פ דברי המהר"ם שיק בשו"ת יו"ד סי' שסח, ועוד ששירי מרירות אינם שומרים עירנות לסופרים או מתכנתי מחשבים או אשה עייפה לעת ערב בעבודות בית).

כמובן איני בא לשנות סדרי בראשית ורק מגלה את דעתי העניה וכל אחד ילך לפי רבותיו שבכל אתר ואתר, אבל אם אצליח לגרום לחשיבה מחודשת בענין על מנת להקל קצת לעמנו צאן קדשים, והיה זה שכרי. בפרט בדיני אבילות, בפרט בדור עם רמת דיכאון גבוהה וידוע חומרת העצבות בספרי קבלה (הרח"ו בשער הקדושה) ובתניא (כידוע דברי המהרש"ג בהיתר כלי שיר בזה"ז בכלל מטעם זה). ונזכה לקיום דברי הרמב"ם שיחזור הסנהדרין לטבריה ומשם למקדש, ויתקיים דברי נעים זמירות ישראל "אז ימלא שחוק פינו" כביאור אדה"ז בלקו"ת (במדבר יט,ד) ששחוק בגימטריא (414) וכן היא הגימטריא של אור אין סוף, דהיינו שנגיע להתגלות התענוג האלוקי אכי"ר.

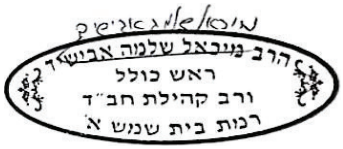

כל הנ"ל לע"נ ידידי אהובי הרב **מנחם מענדל דייטש** ז"ל שהיה תמיד בלבבו החם מקרין חיוך ושמחה לכל הסובבים אותו, שנזכה לראותו שוב איתנו בתחיית המתים.

שעות מענה - במסגרת 'קו לרב': 22:00-23:00, שאלות בהלכה בשעות: 14:15-15:15
קבלת קהל: שני וחמישי, בשעות: 21:00-22:00 (בתאום מראש)
ערבות הנחל 9/2 רמת בית שמש א' טל': 052-6770584 | דוא"ל: abichidmichael@yahoo.fr